

Role měkkých faktorů v rozvoji periferních oblastí

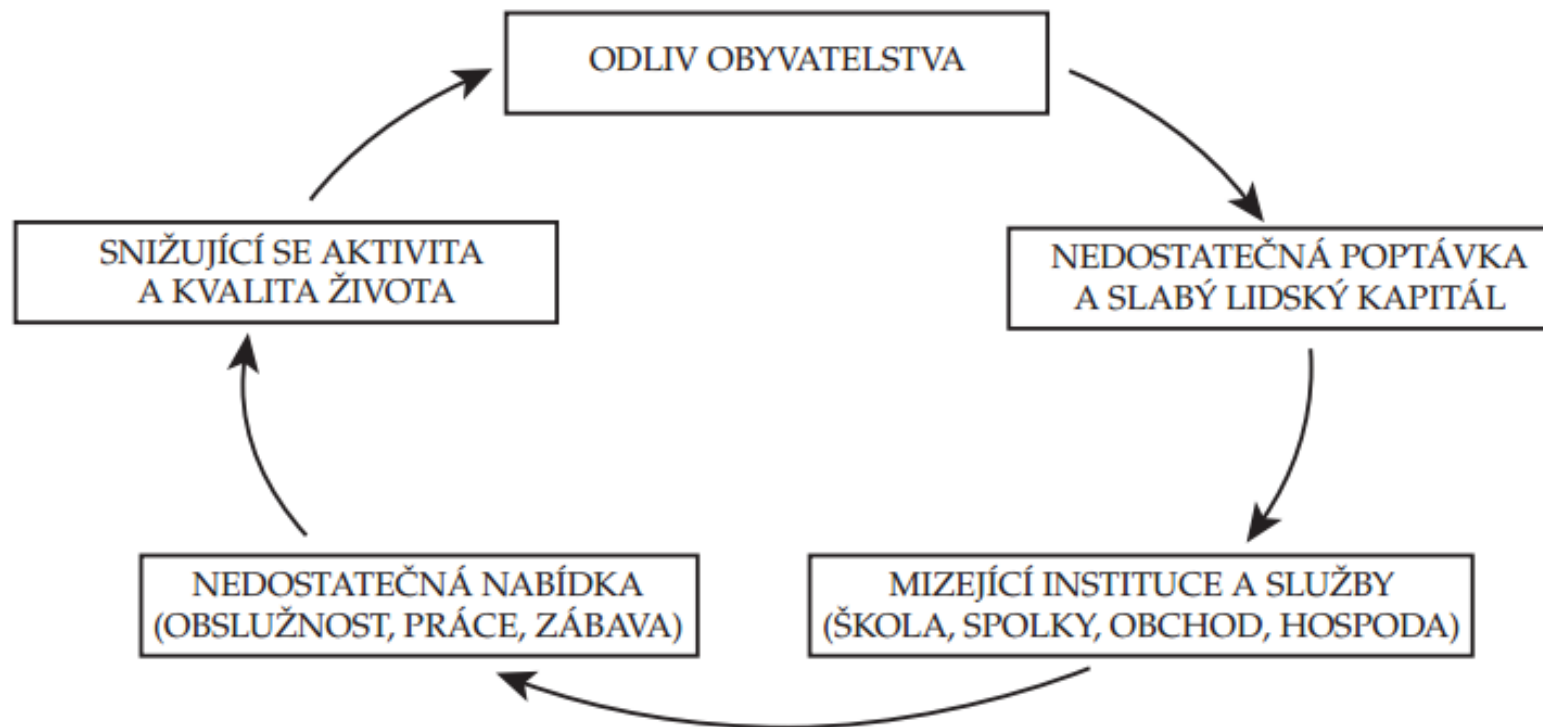
případové studie
z východních Čech a severní Moravy

Marek Komárek

Přírodovědecká fakulta UK

Jak oživit venkov, když...

Schéma 1. Kauzální kumulativní procesy v depopulačním periferním regionu

Zdroj: Ouředníček a kol. (2011, s. 796).

Kvalitativní rozvoj

- Endogenní impulsy pro rozvoj (nikoli jen růst)
 - Přístupy bottom up
 - Impulsy mohou přijít, když ...
 - je kvalitní **lidský kapitál**
 - je kvalitní sociální **kapitál** (svazující, přemostující, vertikální)
 - je vysoké **regionální zakořenění** (v rámci sociálních sítí)
 - je vysoká **institucionální hustota** (Amin, Thrift 1994)
 - soubor organizací (školy, sdružení, spolky, firmy aj.)
 - vysoké množství interakcí (zvyky, normy, atmosféra)
 - správně nastavená struktura moci (klíčová role leadershipu)
 - shodné cíle zúčastněných aktérů
- Výsledkem:
- **stabilní, dlouhodobé, flexibilní instituce**
 - archiv **nekodifikovaných znalostí**
 - **mobilizace kapitálu** (kulturního, sociálního, ekonomického)
 - **důvěra a reciprocita**

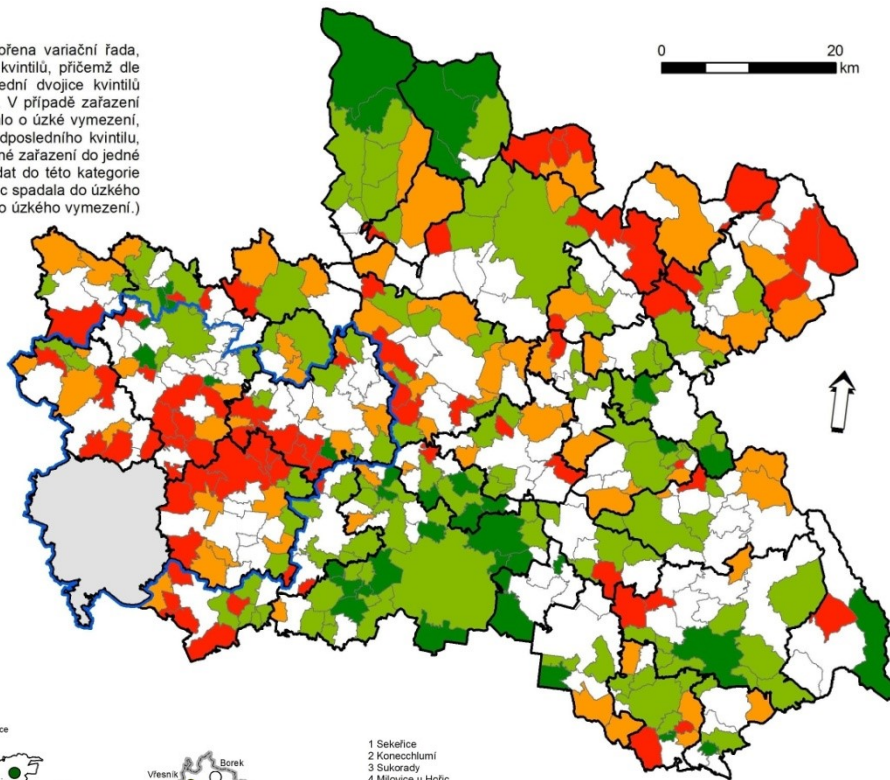
Zkoumané oblasti

Sociálně prostorová diferenciacie

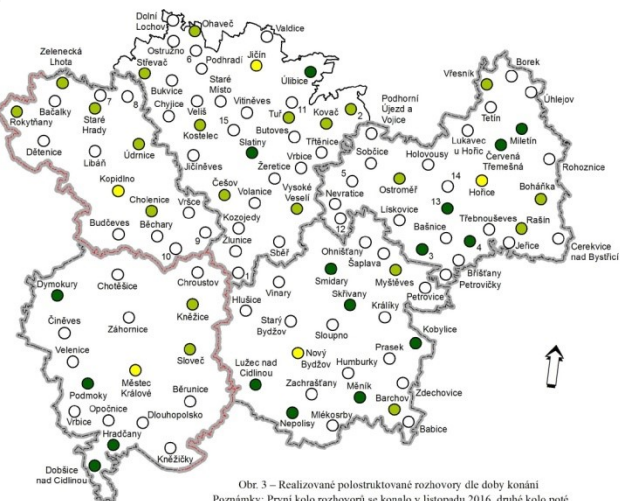
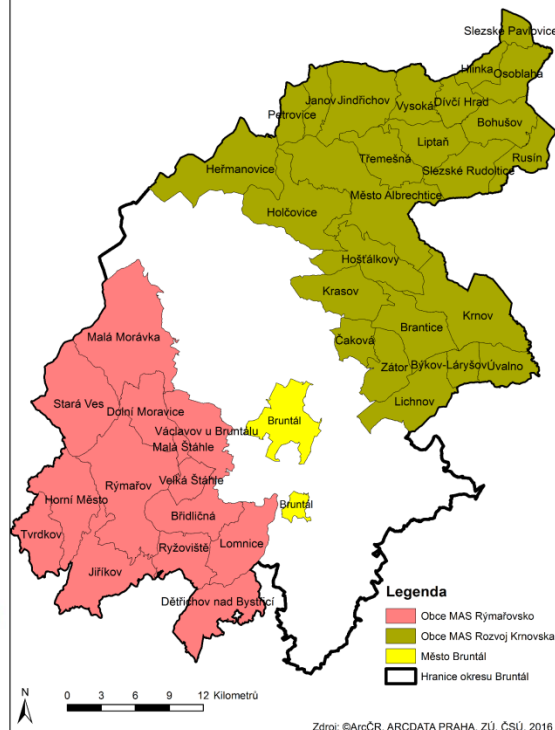
(U každého z devíti ukazatelů byla vytvořena variační řada, která byla následně rozdělena na pětici kvintilů, přičemž dle charakteru ukazatele byla první či poslední dvojice kvintilů označena jako periferní či jádrová oblast. V případě zařazení do prvního či posledního kvintilu se jednalo o úzké vymezení, pokud obec patřila do druhého popř. předposledního kvintilu, spadala do širokého vymezení. Pro konečné zařazení do jedné z celkových kategorií bylo zapotřebí spadat do této kategorie alespoň v rámci pěti ukazatelů. Pokud obec spadala do úzkého i širokého vymezení, pak byla zařazena do úzkého vymezení.)

- jádrové území (úzké)
- jádrové území (široké)
- periferní území (široké)
- periferní území (úzké)
- ostatní území

- hranice zájmového území v DP
- hranice POÚ
- v BP nezkoumaná oblast

MAS Rozvoj Krnovska a MAS Rýmařovsko v kontextu okresu Bruntál

- 1 Sekeřice
 - 2 Konecchlumí
 - 3 Sukorady
 - 4 Milovice u Holic
 - 5 Chomutice
 - 6 Březina
 - 7 Sedlitzé
 - 8 Bystřice
 - 9 Slavhostice
 - 10 Židovice
 - 11 Kaczkova Lhota
 - 12 Staré Smrkovice
 - 13 Dobrá Voda u Holic
 - 14 Blísko u Holic
 - 15 Nemyčevce
- rozhovor domluven v I. kole
 - rozhovor domluven ve II. kole
 - rozhovor nevykonán
 - obec se sídlem POÚ
 - hranice kraje
 - hranice POÚ
 - hranice zájmového území

Obr. 3 – Realizované polostrukturované rozhovory dle doty kování
Poznámky: První kolo rozhovoru se konalo v listopadu 2016, druhé kolo poté v lednu 2017. Podkladová data pochází z vektorové databáze ArcCR® 500.

Chtěli jsme pochopit ...

- podstatu **sociálně-ekonomických rozdílů** mezi obcemi v území vnitřní periferie
- význam **sítě institucí aktérů** lokálního rozvoje (starostů)

Ptali jsme se:

- **Kooperují aktéři** lokálního rozvoje? Vytváří si **sítě kontaktů**?
- Kde obce kooperují na bázi **partnerství** (horizontálně) a kde naopak vzniká (vertikální) **lokální diferenciac**e?
- Jaký je **vliv politického smýšlení starostů** na charakter vztahů?
- Jaká je souvislost charakteristik sítě a kvality MAS?
- Souvisí míra sociálního kapitálu starostů s kvalitou MAS?

Metodiky výzkumů

východní Čechy

- kvalitativní analýza
- 38 polostrukturovaných rozhovorů (45-60 min.)
- starostové v rámci POÚ
 - Jičín
 - Kopidlno
 - Nový Bydžov
 - Hořice
 - Městec Králové
- Vyloučena sídla POÚ
- Ověřena reprezentativnost výběru respondentů

severní Morava

- kvantitativní analýza sociálních sítí
- 34 dotazníků
- starostové v rámci MAS
 - Rozvoj Krnovska
 - Rýmařovsko

Spolupráce obcí dle charakteru

Převažující charakter spolupráce dané obce

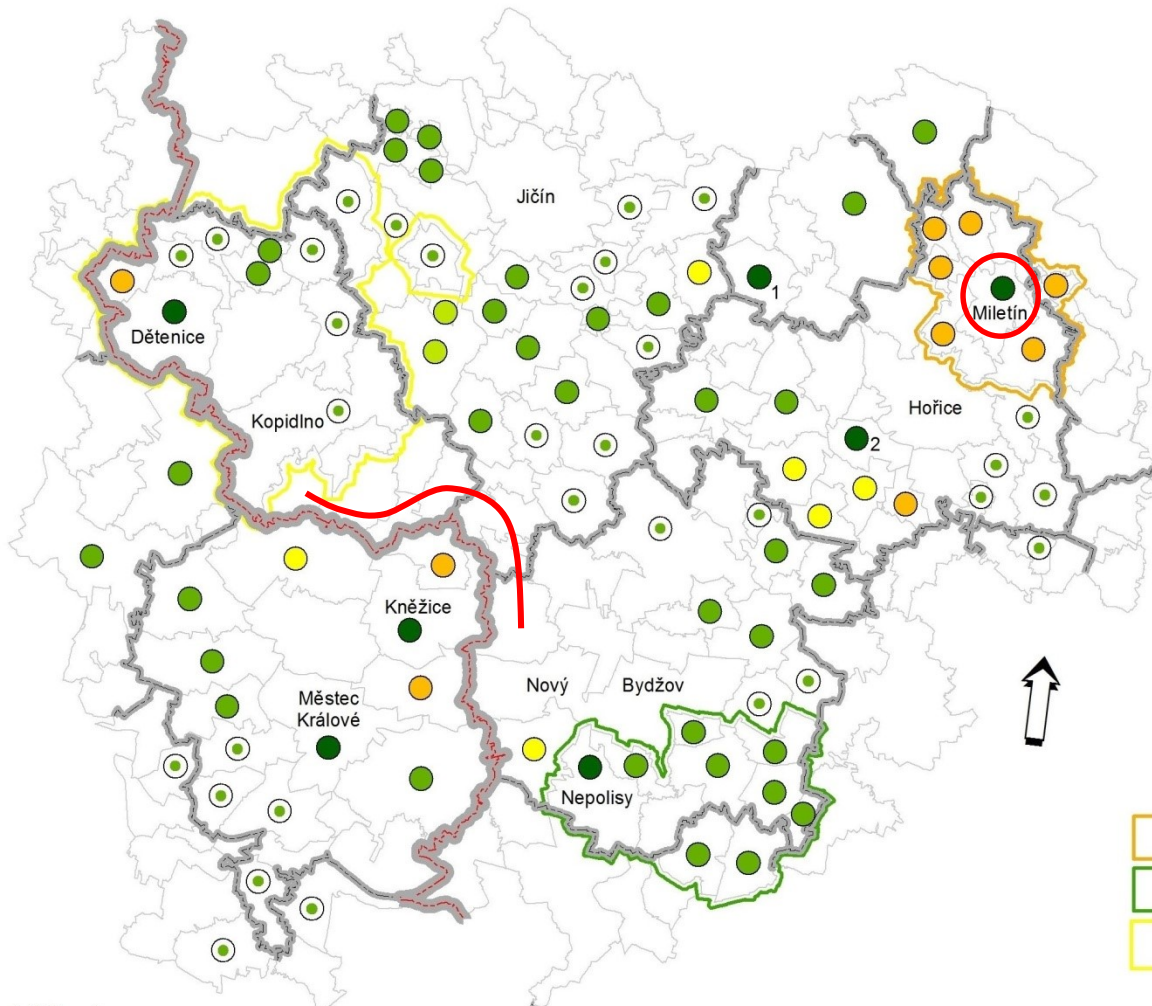
(Konstruováno na základě formálnosti vztahů, směru interakcí a mocenských vztahů. V případě absence diagramu nebyla identifikována žádná spolupráce.)

- nadřazená obec
- neformálně horizontálně spolupracující obec
- formálně horizontálně spolupracující obec
- neformálně spolupracující / podřazená obec
- podřazená obec
- neformální, horizontální spolupráce starostů

- hranice obce
- hranice kraje
- hranice POÚ

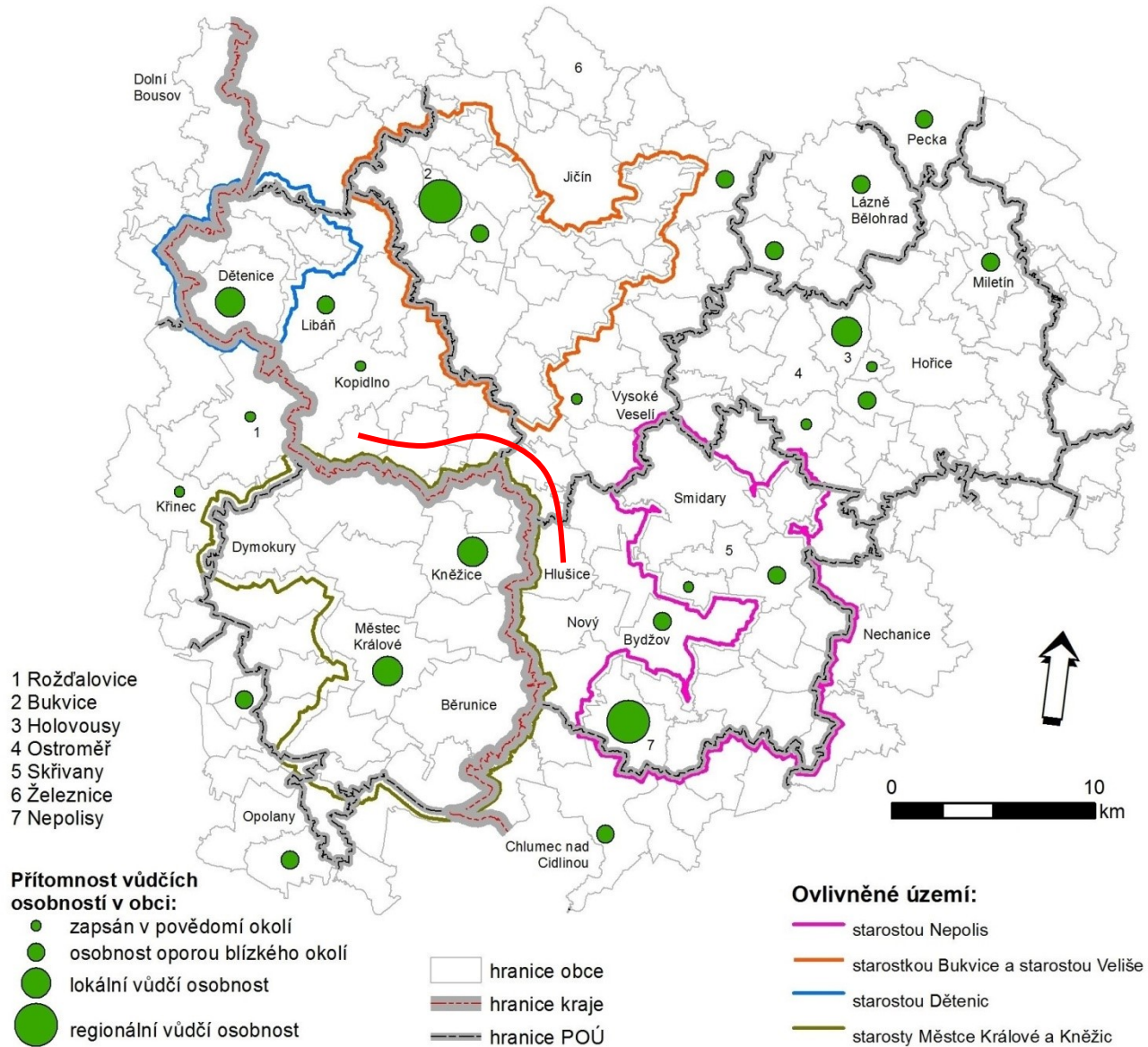
0 11 km

- region s identifikovaným jádrem a jeho zázemím
- území s převahou horizontální a neformální spolupráce
- Mikroregion Rozhraní (dobrovolný svazek obcí)

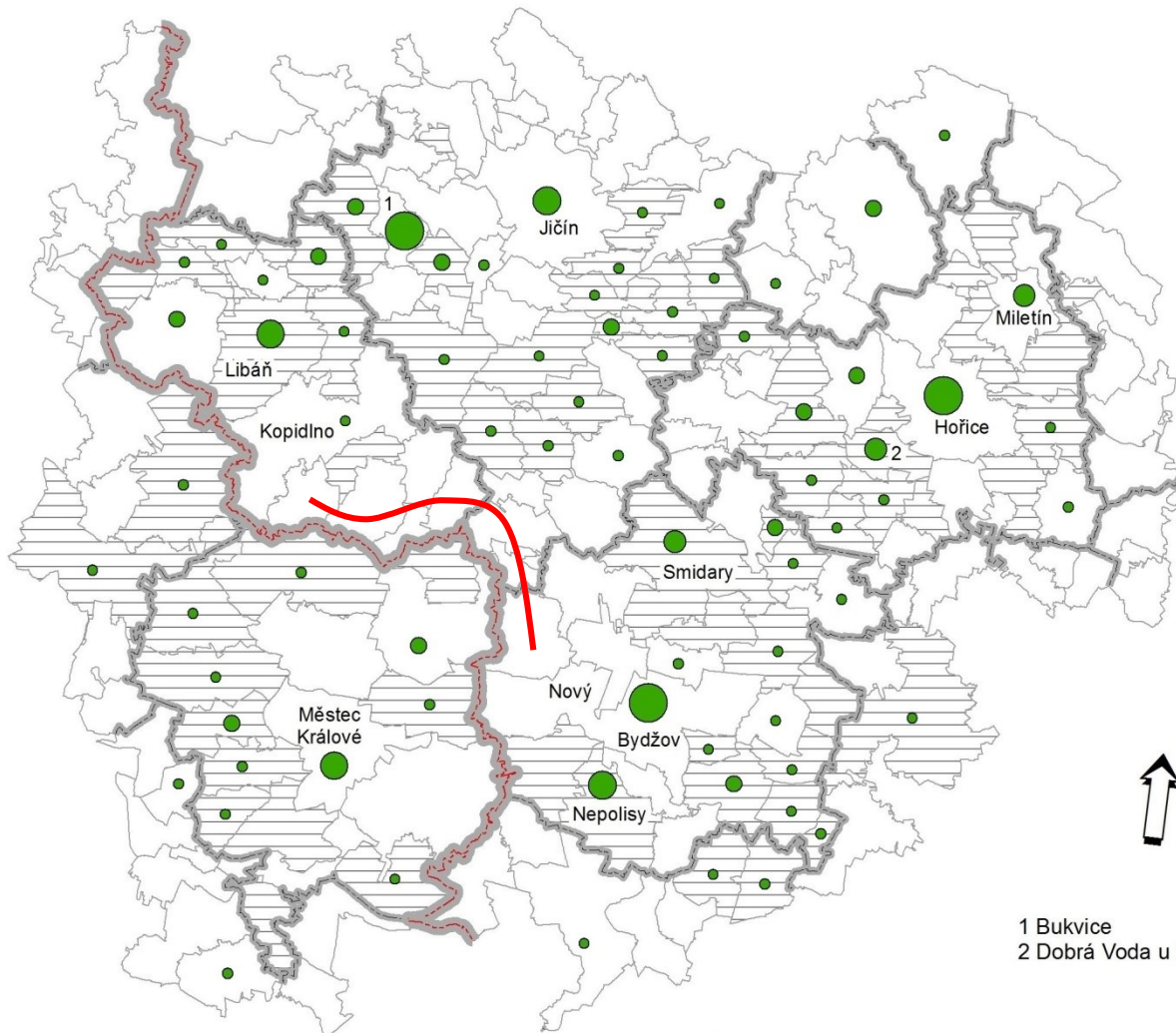

1 Mlázovice
2 Dobrá Voda u Hořic

Leadership v území

Důvěra

Starosta (či místostarosta)

- s přímou sousedskou důvěrou
- se širokou sousedskou důvěrou
- s lokální důvěrou
- se silnou lokální důvěrou
- s regionální důvěrou

— hranice kraje

— hranice POÚ

□ hranice obce

▨ obec důvěřující

0 10 km

1 Bukvice
2 Dobrá Voda u Hořic

Vliv politické orientace starostů

			Charakter vztahů		Celkem		
			Pozitivní	Negativní			
Politické smýšlení	Levicové	Počet	2	10	12		
		Procenta z charakteru vztahů	11.8%	47.6%	31.6%		
		Procenta z celku	5.3%	26.3%	31.6%		
	Pravicové	Počet	15	11	26		
		Procenta z charakteru vztahů	88.2%	52.4%	68.4%		
		Procenta z celku	39.5%	28.9%	68.4%		
Celkem	Počet	17	21	38			
	Procenta z charakteru vztahů	100.0%	100.0%	100.0%			
	Procenta z celku	44.7%	55.3%	100.0%			
			Hodnota	Stupně volnosti	Asymptotická oboustranná signifikance	Oboustranná exaktní signifikance	Jednostranná exaktní signifikance
Pearsonův Chí-kvadrát test			5.590 ^a	1	.018		
Yatesova korekce			4.053	1	.044		
Poměr pravděpodobnosti			6.018	1	.014		
Fisherův exaktní test						.034	.020
Lineární asociace			5.443	1	.020		
Celkový počet hodnot			38				

Použitý test: Chí-kvadrát test nezávislosti

Charakteristiky sítí na sev. Moravě

MAS	Centralizace sítě
Rozvoj Krnovska	3,33 %
Rýmařovsko	17,50 %

Zdroj: Autor, vlastní šetření

Poznámky: MAS Rozvoj Krnovska: $n_1 = 21$; MAS Rýmařovsko: $n_2 = 13$.

Centralizace sítě znamená: „čím větší je centralizace, tím silnější role jenom některých aktérů a tím větší je v síti tendence k hierarchizaci vztahů.“ (Vajdová a kol. 2010, s. 292).

- starostové na Rýmařovsku starší = konzervativnější?

MAS	Kód instituce
Rozvoj Krnovska	1,2,3,16,5,10,15
Rýmařovsko	1,2,3,16,15,10

Zdroj: Autor, vlastní šetření

Poznámky: MAS Rozvoj Krnovska: $n_1 = 21$; MAS Rýmařovsko: $n_2 = 13$.

Kód instituce: 1 – Zastupitelé, 2 – Radní nebo tajemní nebo jiní úředníci obecního úřadu, 3 – Představitelé jiných měst a obcí, 5 – Úředníci krajského úřadu, 10 – Podnikatelé v obci, 15 – Místní akční skupina/y, 16 – Dobrovolné svazky obcí

- starostové na Krnovsku mají vyšší vzdělání = uvědomění si důležitosti kontaktu s úředníky z krajského úřadu?

Charakteristiky sítí na sev. Moravě 2

MAS	Hustota jádra		Hustota periferie		Hustota mezi jádrem a periferií	
	absolutní hodnota	relativní hodnota	absolutní hodnota	relativní hodnota	absolutní hodnota	relativní hodnota
Rozvoj Krnovska	13	0,6190476	2,356	0,11219	5,014	0,238761905
Rýmařovsko	10,667	0,8205385	1,036	0,079692	3,182	0,244769231

Zdroj: Autor, vlastní šetření

Poznámky: MAS Rozvoj Krnovska: $n_1 = 21$; MAS Rýmařovsko: $n_2 = 13$.

Absolutní hodnota hustoty vztahů nabývá hodnot od 0 do 21 v případě MAS Rozvoj Krnovska, resp. do 13 v případě MAS Rýmařovsko. Hodnoty udávají, kolik respondentů průměrně komunikuje s každou dvojicí institucí zároveň.

Relativizovaná hodnota hustoty vztahů se vypočítá pro MAS Rozvoj Krnovska (absolutní hodnota hustoty/21) a pro MAS Rýmařovsko (absolutní hodnota hustoty/13). Hodnota udává podíl reálné hustoty vztahů na maximálním možném počtu hodnotových vztahů.

- starostové na Rýmařovsku udržují o 20 % více možných vazeb s institucemi řazenými mezi jádrové, jsou starší = konzervativnější?
- předpokládá se zavedený úzký model (často odráží svazky obcí)

Sociální kapitál starostů na severu Moravy

	MAS Rozvoj Krnovska	MAS Rýmařovsko
Individuální SK (průměr četnosti frekvence kontaktů na respondenta)	43,19	45,85
Svazující SK (průměr četnosti frekvence kontaktů s institucemi skupiny svazujícího SK)	3,14	3,28
Přemostující SK (průměr četnosti frekvence kontaktů s institucemi skupiny přemostujícího SK)	2,4	2,65
Hierarchický SK (průměr četnosti frekvence kontaktů s institucemi skupiny hierarchického SK)	2,18	2,15

Závěry z výzkumů

- klíčová role **místní veřejné správy** (obecních úřadů)
 - velká hustota OÚ v území, výrazně heterogenní postoje starostů
- **administrativní hranice** správních celků ovlivňují četnost formálních i neformálních kontaktů (různé řádovostní úrovně mají různý vliv)
- přetrvávají vazby utvořené v období existence **střediskové soustavy obcí**
- intenzivní **neformální vztahy** závisí na
 - kvalitně **fungující MAS**
 - aktivním **zapojení starostů**
 - přirozeně silnější **osobnosti** se znalostí lokálních specifik
- prokázán vliv **politické orientace** starostů na charakter vztahů
- **svazující** a **přemostující** sociální kapitál je **vyšší** v lépe hodnocených MAS
- **vertikální** sociální kapitál **neovlivňuje** kvalitu dané MAS